

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהעלותך

עבדו את ה' בשמחה

חגבים טעם כל המטעימים שבעולם" (ילקו"ש יתרו), אבל אל תחשבו שהדבר היה קל: לא די היה רק לרצות לטעום אותם, היה קשה מאד להגיע לטעמים האלה, המן היה "לחם אבירים לחם של מלאכי שרת" (יומא עה:), ואכילת המן היתה אכילה קדושה מאוד, והרבה טהרה והכנה היו נדרשים כדי לקבל ממנו את המעלה הרוחנית שלו - אכילת עם התחברות לכל הטעמים שהיו נכללים בו. נדרשו לשם כך הרבה אמונה וביטחון. היה צריך לעבוד עבודה רוחנית קשה! ובעבודה רוחנית הרי אתם יודעים, הרבה פעמים לומדים מוסר וזה לא מצליח לפעול שום דבר בנפש, צריך ללמוד הרבה מוסר, עד שהוא חודר לתוך השכל! א"כ, רק אחרי שישבו לאכול אחרי עבודה רוחנית מאומצת הם זכו לטעום טעם בשר במן. ומי שישב לאכול בלי ההכנה הראויה לא זכה לטעום כלום! אז מובן שהרבה מפשוטי העם הרגישו "וּנְפֹשְׁנוּ קֶצֶה בְּלֶחֶם הַקֶּלֶקֶל!" (כא ה) אוף, עוד פעם המן הזה! כל יום אותו הדבר!

העצלנים בוודאי שלא רצו לטרוח "להכין" לעצמם את המן ולטעום בו טעמים, והם לא נהנו מהחיים שם בכלל, וגם אלה שלא היו עצלנים - הוקשה הדבר למדי לאכול בצורה כזו. הנטייה הטבעית הפשוטה, הרגשות הנפש שעדיין לא התרוממו כראוי, דרשו פשוט לשבת ולאכול סעודה דשנה, איזה לחם אמיתי! ולכן היו אנשים שהיו "מתאוננים" הם חיו חיי צער על גורלם, הם רעבו לאוכל אמיתי. הנסיון היה גדול והקושי היה עצום, תארו לכם שהיו מחייבים אותנו להתקיים על כדורי מזון, ושוללים מאיתנו אכילת כל מאכל למשך שנה שלמה, או אפילו לאכול מאכלים אבל רק אכילה שאין בה שום טעם ותבלינים. הלא היינו מאבדים את הרצון לאכול ומגיעים לסכנת חיים, וכי איך אפשר להסתדר בלי קצת טעם במזון?

הפלא בדברי מרע"ה

ועכשיו, בואו נתבונן בתגובתו של משה רבינו לאירוע זה של המתאוננים. כי פרשה זו היא אחת המדהימות ביותר בתורה! כידוע, משה רבינו עבר הרבה קשיים כשהנהיג את ישראל. עוד במצרים הוא התמודד מול אנשים שהתקוממו נגדו. ואח"כ היה חטא העגל, מעשה קורח ועדתו, המרגלים ועוד רבים. אבל בשום מקום איננו מוצאים שמשה רבינו אמר דברים כמו שאמר כאן בעניין המתאוננים.

כשנודע למשה רבינו על כך, הוא בא בטענה על כל שליחותו להנהיג וללמד את עם ישראל: "לָמָה הֲרַעַתְּ לְעַבְדְּךָ וְלָמָה לא מְצַתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת מִשְׁאֵל כָּל הָעָם הַזֶּה עָלַי", כלומר, הרי הלימודים החשובים ששלחת אותי ללמד אותם אינם מתקבלים עליהם, ואם כן מדוע בחרת בי להיות להם לרב ומנהיג. ואם בזה לא די, כשהוא ראה את העונשים שעתידים

חיים קשים ומרים

בפרשתנו אנו למדים שחלק מהעם התחיל להביע חוסר שביעות רצון ממנת המן היומית שלו. "וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְנִים רַע" (במדבר יא א). "מתאוננים" פירושו "מתנהגים כאבלים באופן של עצב וצער", קבוצה מהעם שחיה בצער על מר גורלה. ואחר כך "וְהָאֲסִפְסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּ וַתֵּאָהוּ וַיֵּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר. זָכַרְנוּ אֶת הַדֶּגֶה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם". אה ... אנו זוכרים את הזמנים הטובים שהיו לנו במצרים, מתי שרצינו יכולנו ללכת לנילוס, ולדוג ממנו דגים שמנים וטובים, בחינם! במצרים אפילו העבדים קיבלו דגים בחינם. "אֵת הַקִּשְׁאִים וְאֵת הָאֲבִטְחִים וְאֵת הַחֲצִיר וְאֵת הַבָּצִלִּים וְאֵת הַשּׁוּמִים". אכלנו מלפפונים ומלונים, ותמיד היו לנו בצל ושום להוסיף טעם במאכלינו. "וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יְבֹשָׁה אֵין כָּל בְּלֹתֵי אֶל הַמֶּן עֵינֵינוּ". היום אין לנו למה לצפות, כל היום אוכלים את אותו הדבר. מן, מן, מן! יום אחרי יום אחרי יום.

מה הם הפסידו

כל מי שלומד את הפרשה מתפלא: "וכי אנשים אלו אחר כל הטובות שה' היטיב אתם, אפשר שיהיה קיים בהם איזה רגש אנושי להתלונן על ה'?! אבל אם נקשיב היטב לפסוק, נבין שאין הדבר כן. הרי לשון הפסוק הוא "רַע בְּאֵזְנֵי ה'", משמע שרק באזני ה' היה זה רע, וייתכן מאוד שאם אנחנו היינו שם והיינו שומעים אותם, היינו בהחלט מבינים אותם שהם מרגישים שחיהם חיי צער.

כשיצאו העם ממצרים הם יצאו ביד רמה, התעשרו עושר אגדי מביזת הים, נטייתם הטבעית היתה שמעתה מלבד הנאות העוה"ז שהיו להם במצרים, רק יתווספו להם עוד ועוד הנאות. עלינו לדעת שבמצרים יחד עם העבדות הקשה שהיתה להם היה להם גם שפע גשמי גדול מאד, ארץ מצרים שאחר שנות הרעב היתה ארץ עשירה מוצלחת ומשופעת בהנאות רבות. והיו להם מושגים גדולים בשפע של אוכל והנאות, על ארץ מצרים אומר הכתוב "כִּגְן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (בראשית יג י), פירות וירקות לרוב, מרעה בשפע לכל סוגי הבהמות, ובשר רב ומגוון כתוצאה מכך, וכן דגי הנילוס הידועים. ועכשיו ביציאתם ממצרים, בבת אחת כל הטוב וההנאות האלו נשארו מאחוריהם, התפריט שלהם נהיה מונוטוני ומשעמם. מזונם היה זרעים חסרי צבע, שהיו לו רק שני טעמים: "כְּצִפִּיחַת בְּדָבָשׁ" (שמות טז לא), ו"לֶשֶׂד הַשֶּׁמֶן" (יא ח).

אכילת לחם שמים קדוש

כולנו יודעים את מה שאומרים חז"ל: "המן הזה שנתן לנו המקום, אנו טועמין בו טעם פת טעם בשר טעם דגים טעם

”ישיבת המדבר”

בצאתם למדבר כשהתחילה ההנהגה עמם בדרך עלייה ורוממות זו, כשניתנו לעם ישראל רק הצרכים הבסיסיים ביותר, בתחילה הם היו בהלם, זה לא היה קל. אבל כשהם התעלו והבינו את רוממות אורח החיים הללו, כל יום הפך לשיעור חדש במהותה של שמחה אמיתית. בחיים כמו אלה, חיים שכל מציאותם היא ”חיי עולם נטע בתוכנו”, כל מחנה ישראל היה לישיבה אחת גדולה. והשיעור החשוב ביותר שנלמד שם היה שלא רק שהם לא צריכים יותר ממה שיש להם, אלא שהאמת היא שהם אף יכולים למצוא מעיין נובע של שמחה בחייהם הגשמיים הפשוטים. לשם כך ניתן להם התפריט ”מן, מן, מן”, במשך ארבעים שנה הם למדו שמחסור במותרות הוא ”לא חסרת דבר”!

”וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעֹב וַיִּצְאָלֶךְ אֶת הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ”, ”לְנִסְתָּךְ לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר בְּלִבְךָ” (דברים ח ב ג). המן היה מזון זך ונקי מזון מושלם לגוף - הגוף לא חסר דבר, המן נבלע באיברים, כי הוא לגמרי התאים להם לכל אחד ואחד, היה בו בדיקו כל מה שצריך, ולא יותר ממה שצריך! ולכן אחר אכילת המן הגוף לא פלט שום פסולת שנשתיירה ממנו (במדב”ר טז). הם לא היו צריכים להוסיף לתזונתם לא בצל, לא שום, ולא דגים. אתם שומעים? אפילו בצל ודגים הם מותרות! ולכן הם לא קיבלו את כל הדברים האלה: הכל היה ”לְנִסְתָּךְ” - לגדל אותך, מלשון ”נס להתנוסס”. ו”לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר בְּלִבְךָ”, אם הלב מבין ויודע איך לשבוע ולשמח עם אכילה על שולחן ה' - עם מה שה' נתן כדי למלא את הצרכים, ולא לבלות את החיים בחיפוש עוד ועוד תענוגות ונוחות. הלקח הזה היה העילוי הגדול ביותר לישראל, ”לְנִסְתָּךְ”.

מתאוים להתאוות

אלא שלחלשים מבין העם, המצב הזה היה קשה מאד. ”וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַזּוּ תְּאַנְהוּ”, הכוונה שהם הבעירו בקרבם את התאוה. בהיותם בסביבה קדושה כזו, מוקפים בענני כבוד ושכינת ה' בתוכם, לא התקרבו אליהם פיתוי חיצוני שיעורר בהם את התאוה, אלא מהחסרון הפנימי ברוחניות הם הרגישו בנפשם חסר כלשהו, היה חסר להם הנאה בחיים, קצת תענוג. אז הם התחילו לחפש תחליף לעונג הרוחני שהיה חסר להם, למצוא את הסיפק במשהו קל בחוץ, ואז הם אמרו לעצמם ”אוי, אם היה לנו עכשיו משהו טוב לאכול - איזה תענוג זה היה”.

בכל הדורות לא היתה בעם ישראל כזו תופעה שהעם חיפש ”בידור”, אף פעם לא היו להם משחקים או הצגות או תחרויות. אף פעם! בידור הוא דבר שחסר לזרע עשו אנשים חלשי השכל החיים כבהמות, שכשהם מסיימים את מלאכתם היומית הם מוצאים את עצמם עומדים באפס ... מה הוא יעשה בשעות ה”פנאי”?

זו טעות לחשוב שמה שאנשים מחפשים בידור וכיף זה דבר טבעי - השמחה נטועה כבר בטבע החיים של האדם. נער הייתי וגם זקנתי, ואף פעם לא הרגשתי שום צורך ללכת להתבדר בכל מיני שעשועים. עצלי המחשבה, שאינם רוצים לשמוח במה שה' נתן להם כפי שה' התכוון שיעשו, מבעירים את להבות התאוה בקרבם ומחפשים כל מיני תענוגות. תנו לנו שעשועים והנאות”!

לבוא עליהם הוא הוסיף לבקש: ”וְאַם כָּכָה אֶתְ עֲשֶׂה לִי הֲרֹגִי נָא הָרָג אִם מְצֹאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל אֶרְאֶה בְּרַעְתִּי”. לפני שאתה מעניש את העם קח אותי מהעולם, עדיף לי שלא אראה ברעתי! בכל הצרות והחטאים שעשו עם ישראל איננו מוצאים שמשה רבינו אמר דברים כאלה. רק כאן, כשהם מתאוונים.

מדוע דוקא בחטא המתאוונים ראה משה רבינו את חטאם כסתירה לכל שליחותו לעם ישראל?

יש להם הכל, אין להם כלום

אז נתחיל לבאר את העניין בעז”ה. בחומש דברים כתוב: ”זֶה אֲרָבָעִים שָׁנָה ה' אֶלְקֶיךָ עִמָּךְ לֹא חָסַרְתָּ דָבָר” (ב ז). לא חָסַרְתָּ דָבָר! ולכאורה איך זה מתאים עם מה שאנו רואים פעמים רבות שעם ישראל מתלונן שחסרים לו כל מיני דברים? מזון, אפילו מים לשתות. איך אפשר לומר שלא היה חסר להם דבר?

כשנתבונן נראה שהיה רקע לתלונות, המחסור היה דבר שאפיין את כל חייהם במדבר. הרי לא היו להם בתים גדולים, לא היו להם בתים כלל! הם גרו באוהלים במדבר. והם כל הזמן היו צריכים להיות מוכנים לקום ולעזוב בהתראה קצרה! כל רגע יכולה להישמע תרועת החצוצרות - ועוברים למקום אחר. לא היה להם שום ביטחון, שום דבר קבוע וידוע.

אמת שהחניות היו לפעמים מאד ארוכות, הם שהו במקום אחד שמונה עשרה שנה. אבל עדיין בכל רגע משמונה עשר השנים הללו הם חיו בדריכות, שמא ברגע הבא יקבלו את ההוראה לעקור משם. מובן שבמצב כזה אין תחושת רוגע וביטחון. תארו לעצמכם שנותנים לכם לגור בבית, ואומרים לכם שבכל רגע אפשר לתת להם הוראה לקום ולצאת ולא לחזור לעולם. הרי לא תעשו כלום בבית! לא תשפצו, לא תתקנו, לא תתקינו כלום. למה להשקיע אם הכל ירד אולי לטמיון בעוד רגע? גם אם שהיתם שם חמישים שנה, לא היה לכם רגע אחד של ביטחון. א”כ חוזרת ונשאלת השאלה, איך הקב”ה אומר להם ”לא חסרת דבר”?

הפשט ב”לא חסרת דבר”

התשובה היא, ש”לא חסרת דבר” הכוונה: לא חסרת שום דבר שצריך לחיי אדם בעל שלמות הדעת! לא היה חסר להם מזון, כי היה להם מן. לא היה חסר להם מקום לדור בו, היו להם את האוהלים ואת ענני הכבוד שהגנו עליהם. בכל השנים הללו הם לא היו צריכים לקנות בגד חדש, כי ”שִׁמְלֹתֶיךָ לֹא בָלְתָה מְעֻלֶיךָ וְרִגְלֶךָ לֹא בָצָקָה זֶה אֲרָבָעִים שָׁנָה”. היה להם הכל! לא היה חסר להם דבר.

אמת, כל הנאות ונוחות העוה”ז לא היו להם, אבל עדיין לא היה חסר להם דבר. והיתה סיבה לכך מאת ה', אותם ארבעים השנים המופלאות שבהם עם ישראל חי על המן לבדו, היו שיעור חשוב מאין כמוהו להבנה נכונה מה היא הדרך למילוי תפקידנו בעולם. הם היו צריכים ללמוד שם כיצד נראים החיים בטוהרתם, חיים שכל מה שיש בהם הם אך ורק ”חיי עולם” באמת! לחיות כאלו חיים ולהודות לה' על חסד של הבריאה ”עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה”. לכן הם חיו עם המינימום הנצרך לקיומם בלבד. ”וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעֹב”, ה' ”עינה” אותם בהרעיבו אותם מכל תענוג ונוחות מיותרים. זו הדרך שבה אומתנו הגדולה נהייתה גדולה.

הוא לא מתכוון שזו דעתו האישית; אלא כוונתו "אני מגלה לכם שכך היא דעת התורה: צריך לשבח את השמחה. כך עליכם לעשות, כי ה' הוא זה שאומר לכם "אני משבח את השמחה". כשעוסקים במידות טובות ודרכי השגתם, צריך לדעת שלהיות שמח וטוב לב, להיות במצב רוח טוב כל הזמן - הוא כשלעצמו מידה טובה ומשובחת - כך אומר לנו הקב"ה.

עכשיו, הקשיבו היטב לפסוק הבא, הוא מדהים כ"כ עד שהוא גרם גם לאנשים טובים בלבול רב: "אֲשֶׁר אֵין טוֹב לְאָדָם תַּחַת הַשָּׁמַיִם כִּי אִם לְאָכֹל וְלִשְׂתוֹת וְלִשְׂמוֹחַ". אוהו, הטפשים חושבים זה פסוק כלבבנו! הפסוק הזה אומר לנו שה' רוצה שנחגוג ונינהג כל היום וכל הלילה!

האם זה ייתכן ששלמה המלך אומר לנו כאן ללכת למסעדה ולאכול עד שנרגיש שאנו מתפקעים? או שנלך לבית המרזח ונשתה עד אבדן חושים? לא ייתכן, הרי ידוע כי אלה שעושים כך אינם שמחים כלל, הם רחוקים מאד משמחה. הם רק מחפשים איך למלאות את החסר הגדול שהם מרגישים, להטביע את הריקנות ואת חייהם העצובים במשקה. האמת היא ששלמה המלך מתכוון שנאכל פרוסת לחם - אפילו בלי גבינה - ונשמח בה. שנשתה כוס מים מן הברז, ונתמלא ממנה בשמחה.

בית חולים לעיוורים

"חובות הלבבות" אומר בהקדמתו לשער הבחינה ש"טוב ה' לְכָל", ה' משפיע המון טוב לכל אדם; אלא רוב בני האדם הם כעיוורים, ואינם מכירים בטוב שיש להם. ומטרת הימצאותנו בעולם הזה היא לרפא את העיניים, כל העולם הוא "בית חולים לעיוורים". עלינו לוודא שהעיניים שלנו אכן מתרפאות, ואנו לומדים להביט על המציאות בעיניים בריאות.

יסוד-היסודות שרוב האנשים כלל אינם יודעים הוא, שאנו כאן כדי להכיר בטובו של הקב"ה. ואיך מרפאים את העיניים? כשמסתכלים סביב ואומרים "זה טוב, וזה טוב, וגם זה טוב". אבל לצערנו מי מבינינו עושה את זה? אנו נולדים עיוורים, ורובנו נשארים עיוורים עד יום מותנו. זה אסון. כל היום אנו אומרים "ברוך אתה, ברוך אתה, ברוך אתה" - ואיננו יודעים כלל מה אנו אומרים! איננו מרגישים חייבים משהו לה', איננו מרגישים הכרת טובה אמיתית. כי איננו שמחים בדברים שאנו מודים עליהם.

אי אפשר בלעדיו

וכשאדם אינו מרגיש חייב לקב"ה על כל מה שנתן לו, אם אינו חש הכרת טובה אמיתית כלפיו - אז אין שום אפשרות שהוא יהיה עובד ה' באמת. אמנם בפועל הוא עושה מצוות ומקיים הכל, אבל חסרות לו המחשבות שאמורות להיות בבסיס הכל. הכרת טובה אמיתית - שענווה שהיא המידה המעולה שעם ישראל מצטיין בה, נובעת ממנה - היא הבסיס לכל עבודת ה'.

קיום מצוות הוא דבר חשוב מאד, אי אפשר בלעדיו. אבל זה לא מתחיל להיות מספיק כדי להיות "עובד ה'". כמו שאי אפשר להיות אדם מן הישוב, בלי ללבוש מכנסיים, אבל ברור שלא מספיק רק ללבוש מכנסיים וזהו זה, זה לא מספיק, זהו רק השלב הראשון, ההתחלה הבסיסית ביותר.

כך להבדיל גם קיום המצוות, אדם שמקיים את המצוות ככתבן הוא אדם טוב, יהודי. זה הכל. עובד ה' הוא איננו, לפני

"לצאת לאכול"

לדוגמה: אדם שיש לו בית מלא במזון טוב, אבל הוא רוצה "אוכל מיוחד". אז הוא יוצא לאכול במסעדה. תחשוב רגע, הרי האוכל בבית שלך טוב פי אלף מזה של המסעדה, באחריות. ושם עוד יש לך את כל המלצרים והטבחים מי יודע מה הם, שנוגעים באוכל שלך, וכי מה נראה לך שהם נזהרים בהיגיינה כשלא רואים אותם? הם מביאים לך אוכל מלא בחיידקים. ואתה עוד משלם על כך טבין ותקילין! מי צריך את זה? "לצאת לאכול!" זהו שיעוון של חוסר שביעות רצון במה שיש. זה השיגעון של המין האנושי, שכל הזמן מחפשים עוד, ועוד, ועוד; ללא קשר לכמה כבר יש. "התאוות תאוה", רוצים את התאוה! שיעוון ממשי!

"וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׂוֹהֵ לֵי"

אדם שיש לו בית נוח ושקט, אולי יש לו אפילו יש לו ספה ופינת אוכל נחמדה. אבל זה לא מספיק לו. הוא מחפש "כִּיף". אז הוא יוצא החוצה ומתחיל לטייל ברחוב, מחפש כִּיף. וחם שם ברחוב. אז הוא אומר לעצמו "אך, חבל שאין לי איזו וילה בפסגת האלפים בשוויץ, עם מזגן טוב, וערסל ובריכת שחייה. וגם עוד כמה דברים... בודאי עוד כמה דברים!" כי זה אף פעם לא נגמר. תמיד רוצים עוד.

אז הוא נכנס למכוניתו ונוסע הרחק, כדי למצוא את הכיף האבוד. בדרך אל ההצלחה הוא נושם אדי דלק מאלף רכבים אחרים סביבו, הוא נתקע בפקקים, חייב להישאר דרוך וערני בנהיגה במשך שעות; ולרגע לא עולה על דעתו שאולי בכלל היה עדיף לו פשוט להישאר בבית... אולי יותר רגוע ושמח לשבת במרפסת שלי, במקום לנדוד לארבע כנפות הארץ. לא! הוא מחפש משהו "שונה", "אחר". אלא שהוא לעולם לא ימצא את מה שהוא מחפש.

הסיבה הראשונה לחוסר הכרת הטוב לה', היא שהאדם שקוע כל כולו במאמץ להשיג בחוץ את מה שכביכול עדיין אין לו, ולכן הוא מתעלם לגמרי מכל הטוב והשפע שה' נתן לו, שכבר יש לו - כי "וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׂוֹהֵ לֵי" הכל כלום. על האדם לעשות מאמץ במודע, לצמצם את השאיפות הגשמיות שלו, כדי שיוכל להתמקד בהודאה על מה שיש לו. זו הייתה מטרת ארבעים השנים במדבר, לא ניתנו להם אלא צרכיהם הבסיסיים, וכך הם למדו והבינו שדי בהם כדי להיות במצב של "לא חֶסְרָת דְּבָר". יש להם הכל. וההבנה הזו, שלא חסר לי דבר, מביאה את האדם להעריך - ואף לשמוח - להתמלא בשמחה על הדברים הבסיסיים שיש לו.

"אֵיזְהוּ עֲשִׂיר הַשְּׂמִיחַ בְּחֶלְקוֹ" (אבות ד א), זה לא סתם המלצה על דבר טוב וכדאי, לשמוח בחלקנו. אלא זהו חיוב חיוב לשמוח בעובדה שאנו חיים. לא רק לקבל את מנת חלקנו בחיים בהשלמה נוגה ומסכנה, אלא להתמלאות על כל גדותנו בשמחה בו. שירו לו, זמרו לו! הוא נתן לנו חיים, ועוד המון יותר מזה! זהו הצעד הראשון בלהיות יהודי טוב, להעריך את כל הטוב שה' נתן לנו.

לא לדאוג, אלא לשמוח

בואו נלמד יחד כמה פסוקים ממגילת קהלת, שכתב החכם מכל אדם. בקהלת (ח טו) כתוב: "וְשִׁבְחֵתִי אֲנִי אֶת הַשְּׂמִיחָה". הגמ' דורשת כמה דרשות על פסוק זה, אבל "אין מקרא יוצא מידי פשוטו". כששלמה המלך אומר "אני משבח את השמחה",

חשים הכרת תודה להקב"ה אלא הם מתלוננים עליו, חלילה הם לא יכולים להיות עובדי ה'. כשהקב"ה רצה לשלוח אותי להיות מושיען של ישראל, במשך כמה ימים ניסיתי שלא לקבל על עצמי את השליחות הגדולה הזו, עד שבסוף ה' הכריח אותי. אבל אולי באמת לא הייתי צריך להיות המנהיג, אם אינני מצליח לעשות מהם עובדי ה' - למה לי חיים? הרגני נא הרוג!" אני בטוח שאינכם מבינים מספיק את מה שאני אומר. אתם בטוחים שאני מגזים. אבל אולי לפחות קצת תבינו את היסוד המאוד חשוב הזה, שאם אדם אינו מבין ומרגיש כמה טוב לו בעולם הזה, הוא לא ממלא את תפקידו. הוא כשלון.

מינוי שבעים הזקנים

אבל הקב"ה לא קיבל את דבריו של משה רבינו. במקום זה, הוא ציווה למשה: "אָסְפֵה לִי שְׁבָעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל". שבעים איש? איך זה יפתור את הבעיה? אם ה' היה אומר "אביא לך שבעים ספינות מלאות בשר וירקות", אולי היינו מבינים; אבל איך שבעים הזקנים יפתרו את הבעיה של "מי יאכילנו בשר?"

התשובה היא כך: הבעיה של חוסר שביעות רצון מהחיים ניתנת לפתרון רק בעבודה בתוך מחשבתו של האדם עצמו. היא נוצרת במחשבה - ונפתרת במחשבה. כדי לשמוח בחלקו, על האדם להתבונן ולהכיר את הפרטים הרבים של הטוב שמקיף את חייו. אבל הלימוד הזה, ככל שהוא חשוב, לא כל אחד יכול להגיע אליו לבדו. בני אדם עסוקים כל הזמן בחיי היום יום, ועצלות המחשבה תורמת גם היא את חלקה לקושי להתמקד בשמחה בחיים. לכן ההמון צריך הדרכה מהחכמים שיכולים לתרום להם מזמנם וניסיונם, ולפקוח את עיניהם לראות בטוב שהוא מנת חלקם.

משה רבינו עם כל גדלותו, לא היה יכול לקחת על עצמו לבד את המשימה הזו עבור כל העם. ולכן, נבחרו שבעים הזקנים לעזור לו בכך. והוא האציל עליהם את כח הנבואה, כל השבעים זקנים נהיו נביאים. "נביא" מלשון "ניב", דיבור, "ניב שפתיים". נביא הוא דרשן דגול, אדם שרוחו הבווערת יכולה להלהיב את לבבות שומעיו. ואין דבר שצריך יותר להתעורר אליו מאשר הכרת חסדיו הטובים, האינסופיים של ה', ואת חכמתו העצומה המתגלית בבריאה, שכולה נבראה כדי להיטיב לברואים.

הלימוד שלימדו הזקנים

וכך היה, שבעים הזקנים התפזרו בין שבטי ישראל והתחילו למסור שיעורים ושיחות, מראים לבני ישראל כמה מאושרים הם, כמה הם שקועים בים של חסד וטוב. הם לימדו אותם את הסוד של שמחה בדברים פשוטים ובסיסיים, ואיך להכיר בעובדה שהם באמת ברי מזל מאושרים שאינם חסרים דבר. זה דורש זמן רב ומאמצים, לא קל לפקוח את עיניהם של המתאוננים בעולם. צריך לדבר איתם, להטיף להם, ולהכניס ללבם את האמיתות שקשה להם לראות.

משל למה הדבר דומה? אינני יודע איך המצב היום, אבל פעם בחתונות אנשים היו מביאים מתנות לחתן ולכלה. היה שולחן מיוחד שמיועד למתנות, החתן והכלה היו עומדים על ידו וכולם היו עוברים על פניהם ומניחים את מתנותיהם על השולחן, והזוג הטרי היה מודה להם. והנה אדם אחד לא היה לו מה לתת לזוג, אז במקום לתת להם הוא נעמד על יד שולחן

שהוא מתחיל לשים לב למה שה' עושה למענו. כי ברגע שמתחילים להבין כמה ה' מטיב לנו, הרגשת התודה היא כ"כ גדולה שהיא מתחילה להכביד עלינו, רוצים להחזיר לו משהו! כמו מעצמם ייצאו מפינו דברי הודאה במילותיו של דוד המלך, "מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהֵי עָלַי" (תהלים קטז יב)! לכל הפחות אשתדל לעבוד אותו, לשרת אותו. זהו הבסיס האיתן שעליו בנויה עבודת ה'.

"אני מוריד לכם מן השמים" אומר הקב"ה, "כדי לנסות אתכם - התלכו בתורתי אם לאו". "ללכת" בתורתי הכוונה לא רק לקיים מצוות, אלא לעבוד את ה' מתוך הכרת הטוב, ולא להתלונן, הפנימיות הזו שווה הרבה מאוד. "למען ענותך ולנסותך" הכוונה לראות אם תצליחו לקיים את החובה הבסיסית להודות לבורא על החיים עצמם, ועל הצרכים הבסיסיים שהוא מעניק. הרגשות אלה גורמות לאדם "ללכת בתורתי", ולקיים את מצוות ה'.

מי נותן למי?

פעם דיברתי על כך באיזה מקום, שהיסוד של עבודת ה' הוא השמחה בדברים הבסיסיים בחיים, שממנה נובעת תחושת מחויבות והכרת הטוב לקב"ה. ובחור אחד שמע את הדברים וכתב לי מכתב: "איך אתה יכול לומר דברים כאלה? הרי אני עובד את ה' כל חיי, יגע בתורה ומקיים את כל המצוות. אבל אינני חש שאני נהנה בחיים! וכי בגלל זה אינני נקרא עובד ה'?" והתשובה היא, אמנם כן! כי אם אינך מרגיש טוב בחיך, אם אינך מרגיש שהקב"ה מרעיף עליך טוב, ובכל זאת אתה מקיים מצוות - אז מה אתה חושב לעצמך כשאתה מקיים אותם? "אני לא מקבל כ"כ הרבה מה', אבל בכל אופן אני ברוב טובי נותן לו את כל כולי". אתה הופך את היוצרות! אתה "טוב ומטיב" לו, והקב"ה "חייב" לך - ח"ו!

אני עושה את שלי, אבל ה'...

פעם כשהייתי בישיבת נובהרדוק, הגיע משהו לבקר את רבני הישיבה. המשגיח שאל אותו "וואס הערצאך?" מה נשמע איתך? והוא השיב: "ברוחניות - טוב מאוד. בגשמיות - המצב קשה, קשה מאוד".

אחרי שהאורח עזב את המקום, אמר לנו המשגיח "פשט" בדבריו: הוא אומר "אני עושה הכל בשביל הקב"ה, המצב בזה הוא טוב מאוד. אבל בנוגע למה שהוא עושה בשבילי, זה לא כ"כ טוב". הלא זה ממש עולם הפוך! אני עושה למען ה', והוא לא עושה מספיק בשבילי! הוא ה"נוטל" ואתה ה"נותן"! אין שיגעון גדול מזה.

הכל היה לשווא...?

אחר הדברים האלה יכולים אנו להבין את תגובתו החריפה של משה לשמע דבריהם של המתאוננים. כי הרי אמרנו ש"להתאונן" פירושו לעשות את עצמו עצוב. עצבות זו היתה מתוך חוסר סיפוק עצמי והצצה אל העולם החומרי שמחוץ לענני הכבוד, סתירה לכל מצבם הנעלה ולכל הנהגת ה' עמם, משה רבינו חשש שהארס הזה יתפשט, ויהרוס את עבודת ה' של עם ישראל. הלא הקב"ה הוציא אותם ממצרים למטרה אחת - להביא אותם להר סיני ולעשות מהם עובדי ה'. והוא הבין שתלונות שכאלה חותרות תחת הבסיס של כל מעמדם כעובדי ה'. "אם כך", חשב משה, "הרי שכל הלימודים המופלאים שלימדתי אותם לא חדרו למעמקי לבם, אם ישראל אינם

זו מיד ועכשיו, כי בסוף זה במילא יגיע, כשתגיעו לזקנה ושיבה תעריכו היטב איזה חסד זה שהגוף פועל כמו שצריך. אז למה לחכות? בואו נעריך את זה לפני שזה יינטל מאיתנו!

שמחה באוויר

אח"כ אפשר לעבור לדבר שלישי, למשל - האוויר. "אוויר"? אתם שואלים. "איזה טיפוס מוזר מוצא שמחה באוויר"? כן, כן! יש הרבה מה לשמוח באוויר! ואני לא טיפוס מוזר כלל. קחו לגימה עמוקה של תערובת הגזים המדויקת הזו, חמצן, חנקן, ומעט פחמן-דו-חמצני, ועוד כמה מיני גזים, תערובת שמתאימה בדיוק לריאות ולצרכי גופנו. נשמו עמוק, והתמלאו באוויר ובשמחה.

החיים מלאים בעונג ובאושר! מי מעריך שנת לילה טובה? התרופה הטובה ביותר בעולם. קמים בבוקר כמו חדשים. איזו שמחה יש באור הקיץ, בצינה המרעננת של החורף! הטפשים, מחכים בחורף שיבא כבר הקיץ, ובקיץ שיבא כבר החורף. אבל החכמים יודעים ליהנות מכל עונה כשהיא כאן, ולא רק לסבול ולערוג לעונה הבאה.

כמעט תמיד אנשים מעריכים דברים רק אחרי שהם נלקחים מהם, חלילה. אשה לא מעריכה את בעלה עד שהוא כבר נשלח לבית ההלוויות, והיא נשארת לבדה. אז היא אומרת: "כמה טוב היה כשהיה לי בעל!" ואני שואל אתכם, לא עדיף לשמוח כמה שיש עכשיו, במקום תמיד להצטער על מה שעדיין אין או שהיה ואיננו?

חייבים ללמוד ליהנות מהזמנים הטובים כל עוד הם כאן. וכך לאט לאט, עם הזמן, נהיה אנשים מאושרים ושמחים יותר ויותר. עם קצת עבודה ומאמץ והתמדה, נהיה עשירים. וכשנגיע לימי הזקנה והשיבה בעז"ה, כבר נהיה עשירים מאד מאד!

אַזְמְרָה לְאַלְקֵי בְּעוֹדֵי

האיש המצליח שר ומזמר כל העת לה' על מה שיש לו. הוא לא מרוכז ברכב המוצלח וחדיש יותר שהוא רוצה, או בגאדג'ט המשוכלל שלוכד את דמיונו. הוא לא צריך בידור, ונסיעות לטיולים נחשבות אצלו לשיגעון. "וְעֵינַי כְּסִיל בְּקִצָּה אֶרֶץ" (משלי יז כד), הכסיל חושב שרק רחוק רחוק בקצה הארץ הוא ימצא את השמחה שלו. אבל החכם מזמר בשמחה למרות שמעולם לא ראה בית מלון מבפנים, ואין לו מושג למה אנשים הולכים לאכול במסעדות.

בואו נתחיל להודות לה' בשמחה על הדברים הפשוטים, וכידוע "המחשבה נמשכת אחר הדיבור", השמחה תחדור למחשבותינו היומיומיות, וכך נוכל להיות עבדי ה' באמת, ואנשים גדולים באמת.

שבת שלום ומבורך!

המתנות ומסביר להם כמה טובה כל מתנה שהם קיבלו. "רואים את השעון הזה? יש בו שבע עשרה יהלומים, והוא מוגן מים. הוא גם אנטי מגנטי, ומיצרן מעולה". הוא לא נותן להם שום דבר מוחשי, אבל הוא מעניק להם יותר מאשר כל נותני המתנות. הוא מעניק להם את השכל, את הידע להעריך את המתנות שקיבלו ולהשתמש בהם באופן הנכון וליהנות מהם. אמנם האדם לא ברא את העולם, אבל יש בכוחו לתת לאנשים את השכל ואת היכולת ליהנות מן העולם. החכמים מסבירים להמון כמה טוב להם שהם יכולים לנשום אוויר צח, ללכת ברחוב, לראות, לשמוע, לחשוב. לא קשה למצוא אנשים שאין להם חלק מהדברים האלה, ולא קשה לראות כמה הם סובלים וחסרים כתוצאה מכך. יש לרובנו לב שפועם כשורה ללא כל עזרה, יש לנו בגדים ומזון.

מי הזקן שלך?

והשומעים, היו שומעים ומתבוננים בכל זה, ואט אט מתחילים לשמוח במנת חלקם. הם נהיים עשירים! "אַיְהוּ עֲשִׂיר הַשְּׂמִיחַ בְּחֶלְקוֹ", זה ששמוח בעיניו, ברגליו, במזונו - בכל מה שיש לו!

אמנם הדברים עלולים להישמע מגוחכים, אבל רק לאנשים מגוחכים. החכמים מבינים את גודל העניין וחשיבותו, הם מבינים שהקב"ה מצפה ממנו לחשוב מחשבות אלה. עלינו למצוא אדם חכם שיכול לסייע לנו בזה. ואם איננו מוצאים, עלינו להיות ה"שבעים זקנים" של עצמנו, אין ברירה.

לשמחה נדרשת דעת

מי שרוצה באמת ליישם את מה שדיברנו, להפוך את חייו לשמחים באמת, וכך לפתוח לעצמו את הדלת לעבוד את ה', צריך לעשות זאת עם דעת. להתחיל עם דבר אחד ולעבוד עליו, ולהתקדם צעד אחר צעד. לדוגמא: המזון שאנו אוכלים. כשאוכלים, במקום לתת למחשבה לשוטט בכל מיני מחוזות של שטות, אפשר להתרכז באוכל. בטעם, במרקם. תענוג ממשי! אפילו רק היכולת ללעוס היא תענוג! הרבה יותר קל פשוט לתת למחשבה לשוטט, אבל חבל, המזון יכול להכניס כ"כ הרבה שמחה לחיינו! האמינו לי, אם תתמידו בזה - תהפכו לאנשים שמחים באמת.

השמחה של התורה

התורה מבטיחה בכמה וכמה מקומות למי שישמע לה' וישמור את מצוותיו, שיהיה לו די מזון. "וְאֶכְלֶתֶם לֶחֱמֶכֶם לְשִׁבְעָה" (ויקרא כו ה). ולכאורה יש להתפלא, אוכל? הלזאת ייקרא שמחה? תארו לעצמכם שראש הממשלה יבטיח שהוא ידאג שלכל האזרחים יהיה די אוכל. הרי היו הפגנות ברחובות! "אוכל? זה הכל? וכי זה מה שייתן לנו שמחה? מה אנחנו, בהמות ברפת שמספיק לתת לנו אוכל? אנו רוצים גם בידור! ועושר! ותענוגים וטיולים! תרבות!"

אבל זה רק בגלל שאנשים לא מבינים מהי שמחה. אם התורה מבטיחה לנו מזון לשובע - בהכרח שדי בזה כדי להשביע את רצונו של האדם! צריך רק לדעת איך לאכול, איך לחוות את החסד הזה שה' נותן לנו. אם עושים כך כמו שצריך, נבין שמזון לשובע הוא אחד הדברים המשמחים ביותר בעולם. אחרי תקופה, לאחר התבוננות מרובה, נשמח באותו דבר שעבדנו עליו. ואז נוכל להתקדם הלאה, למשל לחלקי גופנו המתפקדים כשורה. האמינו לי זה כדאי לכם להתחיל בעבודה

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה [באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

"ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש" (ח, ט)

הזכות לגשת אל עבודת הקודש הינה מתנה מיוחדת מאת ה', ואותם שלא נבחרו לכך אסורים באיסור גמור ליטול בה חלק. אין עקרון של 'דמוקרטיה' בתורת ה', וכל בני האדם לא נבראו בעלי זכויות שוות. ממש כפי שדינו של עמלק הוא להימחות (דברים כה, יט), והזכרים של עמון ומואב לא יבואו בקהל ה' אף אם יתגיירו (שם, כג, ד), ממזר אינו רשאי לשאת אשה מבנות ישראל (שם כג, ג). אף כך רק הכהנים לבדם רשאים לעבוד עבודה: כך גם איש זולת הלויים רשאי למלא תפקידים מסויימים. אפילו בין הלויים עצמם היה חִיץ ברור בין הקבוצות: "משורר (בן לוי) ששיער בשל חבירו - במיתה (בידי שמים) (ערכין יא:). יש בעל הבית לעולם, ובעל הבית קובע את התנאים בהם רשאים בני האדם להיות בעולמו, בניגוד לכל אותן תפיסות אֶתְאִסְטִיּוֹת של עולם-הפקר ללא בעל הבית ובו "פְּלוֹרְלִיזְם (ריבוי דעות) ורב-תרבותיות". משמעת וסדר, ריסון ושליטה עצמית, הבלגה ואיפוק, נדרשים מכל החיים בעולמו של ה'.

"וְכִיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וְכִיּוֹם וְתַקְעֶתֶם בְּחִצְצֶרֶת וְכוּ" (י, י)

מה משיגים במיוחד בתקיעת החצוצרות יותר מאשר בתפילה? החילוק הוא התקיעה היא תפילה עם זעקת קול חזקה יותר. כאשר נשמע זעקת קול חזק על מנת לבטא תפילה, התפילה נעשית בהתעוררות פנימית חזקה יותר. אם לצורך הפצרה ותחנונים, ואם לצורך ביטוי של הכרת תודה, ההתרגשות הנגרמת על ידי קול עוצמתי מלהיבה את הלבבות ואת מחשבות המתפללים. רק בעבור תכליות אלו יש הצדקה להתלהבות: לצעוק אל ה' מתוך שמחה והכרת תודה, ולצעוק אל ה' לעזרה בעת צרה. לכן כאשר משה ירד מהר סיני ובידיו הלוחות הראשונות, כשנשמע קול העם בְּרֵעָה סביב עגל הזהב, הוא אמר: "אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה (כלומר, לא קול של הכרת תודה לה' על הנצחון על האויבים) וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חִלּוּשָׁה (דהיינו ולא קול צעקה לה' לעזרה נגד האויב, אלא) קוֹל עֲנוֹת (חסר משמעות) אֲנֹכִי שִׁמְעִי" (שמות לב, יח). צעקה ללא תכלית של עבודת ה' היא בזבז משווע של הכוחות הטבעיים של עבודת ה' שטבעים בבני האדם. התרגשות או התלהבות מכל דבר שאינו שייך לעבודת ה' - הוא חיי ההבל הגמור. ואולם בעבודת ה', שומעים אנו את קול החצוצרות וכלי הנגינה (תהלים קג, ג-ה), והמלאכים משבחים אותו בקול רעש גדול (ישעיה ו, ד, יחזקאל א, כד), וכל הבריאה כולה אומרת גדולתו יתברך (תהלים צג, ג-ד). וזה גם תפקידו השל השופר בראש השנה, ולכן "אֲשַׁרְי הָעַם יוֹדְעִי (הכוונה של ה)תְּרוּעָה" (שם פט, טז). ומשום כך, במקום להטיל פיס פעם אחת ביום על מנת לברר אילו כהנים רשאים לעבוד עבודתם, היו מטילים פיס שוב ושוב, פעם אחר פעם במשך כל היום "כדי להרגיש כל העזרה" (יומא כד, ב). הרעש המעורר את הרגש לעבודת ה' הוא הכרחי. הגם שהקול בעת צרה (תרועה) אינו דומה לקול של הודיה (תקיעה), עם זאת שניהם נועדו לתכלית זו, להזכיר לברואים את מלכם. כאשר "צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא, בְּשֵׁם ה' אֶקְרָא"

(תהלים קטז, ג-ד). "כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָׂא וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא" (שם קטז, יג). אנו קוראים אל ה' הן בעת צרה והן בעת שמחה. אך אם נשכיל לנצל את הישועות כדי לקרוא אליו יתברך מתוך שמחתנו, יתכן שלא יהיה לו צורך להזכיר עצמו לפנינו בהבאת צרות עלינו. לפיכך, ניתנת על פי רוב הבחירה לבני האדם: האם אתה קורא אל ה' די הצורך מתוך שמחתך, או שמא אתה ממתין עד שצרה תבוא כדי לגרום לך לזכור לקרוא אליו.

כמו כן, בראש השנה התפקיד של תקיעת השופר הוא כל כולו לצורך ההכרזה על המלכות של ה' בתחילת השנה (ראה לעיל י, ב). בדיוק כפי שאנו מבקשים את נוכחותו בתחילתו של כל אחד מהמסעות (שם), אף כך הננו מבקשים את נוכחותו כאשר אנו מבקשים בתחילתה של שנת חיים נוספת.

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה: קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ אֲבִיבֶיךָ" (י, לה)

מדוע היה הדבר נחוץ במיוחד לבקש את עזר ה' רק בשעה שהם חידשו את מסעם? והרי גם בשעה שהם חנו הם היו פגיעים לכל מי שיבוא להתקיפם, וכאשר העם היה במסעיו הם היו בהחלט יותר מוכנים להילחם (ראה בסיכום ההערה הבאה). "וּבְנַחְהוּ, יֹאמֶר: שׁוּבָה (נוח, או חזור) ה' רַבְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל" (י, לו)

פירושו: על אותם עשרות אלפים שהרכיבו את קבוצות-האלפים (כפי שנאמר בשמות יח, כה). על פי קירבת המשפחה, הם חולקו לקבוצות על פי קבוצות של מספרים שונים (שם). "וּבְנַחְהוּ" פירושו שהמשכן הוקם שנית והארון הוצב בקודש הקדשים.

השאלה הנשאלת: ה' הבטיח שכאשר הם יקימו את המשכן, השראתו ית' תשרה על בני ישראל (שמות כה, ח. כט, מה), וכיון שכך מדוע זה היה נחוץ שמשה יתפלל שה' ישוב וישרה שכינתו, לאור העובדה שעניניהם כבר ראו את קיום הבטחת ה' להשרות שכינתו במשכן (שמות מ, לד)?

וכן יש לשאול שאלה נוספת: מה צורך היה לה' במשכן - כתנאי להשראת שכינתו בקרב בני ישראל? וכי השראת השכינה של ה' צריכה בית לשכון בו?

השאלה השניה יש בה כדי להשיב על הראשונה. ה' ביקש לא רק שלבני ישראל תהיה הכרה שכלית בה', אלא שהם ישיגו תפיסה חושית בנוכחותו ובקיומו ית'. כאשר יוקם לכבודו בניין, יוכלו הבריות להצביע על מקום שכינתו של ה' בדיוק כפי שהם מצביעים על אהליהם של משה או אהרן. ההשפעה רבת העוצמה של תופעה זו היתה ללא ספק על מנת לעורר רושם עמוק בקרב האומה כולה. ובהתאמה להכרת ה' בקרב העם, כך ה' בעצם הביא להשראת שכינתו ביניהם, והם היו באמת בטוחים ומוגנים יותר מפני אויביהם.

אולם כאשר המשכן הוסר להמשך המסע, נחלשה התחושה של השראת ה' בקרבם באופן משמעותי, ובשעה זו הם נפלו בחזרה אל זרועות חסרון התפיסה השכלית של השראתו בקרבם. ובהתאם לכך, כאשר הכרת ה' שלהם נחלשה, כך פחתה גם השראתו הממשית בתוכם. לפיכך בכל פעם שהם הגיעו אל מקום חניה חדש, ביקש משה מה' לשוב ולהשרות שכינתו בתוכם.

עם זאת, בסופו של דבר, הכוונה היתה שהשראת ה' תימצא בדעתם ובמחשבתם של בני עמו. האדם המשיג ידיעה אמיתית של ה' במחשבותיו ובדעותיו יצר בכך את המשכן החשוב ביותר בו ה' שוכן. "כל אדם שיש בו דעת האמת (דעה) כאילו נבנה בית המקדש בימיו" (ברכות לג), וכאשר חיינו מגיעים

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה המטרה של חול המועד?

תשובה:

יש לנו חול המועד בפסח וחול המועד בסוכות. וזה אמור להיות הזדמנות לאנשים לחשוב על מה מטרת היום טוב. ביום טוב עצמו אנחנו מאוד עסוקים - אנחנו מביאים קרבנות ומכינים סעודות - ולכן לפעמים אנחנו שוכחים לחשוב על השיעורים שאנו אמורים ללמוד מהיום טוב. חול המועד הוא זמן לחשוב!

יש גם הזדמנות נוספת שנקראת "עצרת", היא מיועדת להיות הזדמנות לסכם מחדש את שיעורי יום טוב. חג השבועות נקרא 'עצרת' כי הוא הסוף וההשלמה של פסח; כמה שבועות אחרי פסח אנו חוזרים לבית המקדש כדי לסכם מחדש את שיעורי הפסח. ו'שימי עצרת' הוא העצרת והסוף של חג הסוכות. שמיני עצרת באמת צריך להיות הרבה אחרי סוכות; זה אמור להיות כמה שבועות אחר כך - הזדמנות לחזור לבית המקדש ולעיין בכל שיעורי סוכות. אולם הגמרא אומרת שמיד אחרי סוכות מתחילה עונת החורף - זו עונה גשומה - כך שאם יילכו הבית עכשיו לא יוכלו לחזור מאוחר יותר מכיוון שהכבישים עשויים להיות בלתי עבירים; אז התורה עשתה את העצרת של סוכות מיד אחרי סוכות. אבל פסח הוא בזמן האביב, כך שתוכלו לחזור; אז כמה שבועות אחרי פסח אנו חוזרים לחג השבועות לחשוב על שיעורי הפסח. העצרת הוא לחשוב עליו עוד פעם.

אז יש לכם שתי הזדמנויות לסקור את שיעורי הפסח. בימי החול המועד, ובחג השבועות. חול המועד הוא הזדמנות אחת לחשוב על הדברים, כך שתוכלו לחזור לתוך יום טוב ותסיימו את היום טוב בהשראה חדשה. אולי לא חשבת קודם על שיעורי הפסח מספיק. אז במשך ימי חול המועד הערכת יותר את הפסח וככה אתה מסיים את היום טוב עם יותר השראה.

סוכות, אולי היית עסוק; תחילה היית עסוק בבניית הסוכה שלך, ואז דאגת לאתרוג שלך. סוף סוף חול המועד הגיע וחשבת עליו עוד פעם, ולבסוף אתה חוזר ומסיים את הסוכות בהשראה שאתה אמור לקבל מסוכות.

אחרי זה, יש לך עוד יום אחד לחשוב על זה וזה עצרת. עצרת הוא כמו 'סך הכל', מה השגת. זה כמו חסידי ראשונים שהיו שוהים שעה אחת אחר תפילתם. הצדיקים נהגו לעמוד בשמונה עשרה ארוכה, אך כשסיימו, הם לקחו זמן רב לחשוב לאחור: "מה השגנו ב'שמונה עשרה' שלנו? אילו מקומות לא חשבנו מספיק? באילו מקומות חדשנו חידושים בתפילתינו?" הם מנסים להיזכר, והם עושים חשבון, 'סך הכל', סכום כולל של השמונה עשרה שלהם.

ולכן חול המועד הוא הזדמנות לחשוב על מה מדובר. חשוב מאוד לעבור על זה עוד פעם, על מה מדובר? על מה מתכוין יום טוב?! אנחנו כל כך עסוקים בהבאת יום טוב; יש כל כך הרבה עבודה ולכן הרבה פעמים אנשים לא חושבים בכלל על שיעורי פסח. ולכן אתה צריך קצת זמן לחשוב על זה. ולשם כך נועד חול המועד.

לקיצם, "שקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלוקינו" (ראש השנה יח:).

משום כך בכל פעם שהמשכן פורק וניטלה מהם התזכורת העוצמתית הזו של השראת ה' בתוכם, ועל כן נמנע מהם הכח המזכיר הזה של נוכחות ה' ביניהם, חסר היה להם הבטחון האיתן שהיה להם בעת שהמשכן עמד בתוכם, ומשום כך הסיק משה שיש צורך להעתיר לה' ולבקשו שיגן על העם מפני אויביהם (י, לה). שני עקרונות אנו מוצאים כאן: האחד, שבטחונם של ישראל והשמירה עליהם הינם בהתאם להכרת ה' שלהם, והשני, שידיעת ה' שלהם התעצמה מאד בעת שהיה משכן ה' בקרבם.

"וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר: ק-ל נָא רְפָא נָא לָהּ" (יב, יג)

המלה "נָא" ("אנא") פירושה בעצם "כעת" או "במהרה". בקרבן פסח נצטוינו "אֶל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא (צלוי חלקית)" (שמות יב, ט) מפני שְׁנָא משמעותו "מהר מדי". "הֲנִיא" (ל, ו) הוא פועל בבנין הפעיל, לפיכך משמעותו "לעצור", "למנוע" או "לְסַכֵּל". כאשר חז"ל אומרים "אין נא אלא לשון בקשה" (ברכות ט, א), הרי זה משום שתוספת המלה נָא מדגישה את הצורך הדחוף הבקשה: "כעת!" כאן כשאחותו לקתה בצרעת אמר משה נָא פעמיים: א) מחמת חומר העוון שהשוותה את נבואת משה לזו של שאר הנביאים, ב) היתה זו תוצאה וביטוי לחרון אפו הגדול של ה', וכן ג') מפני שמרים היתה אחותו, על כן התפילה למענה כקרובתו תובעת מאמץ רב יותר. משה לא "אמר" לה', ואף לא "התפלל" לה', אלא הוא "צעק" אל ה', בהפצרה דחופה ורצינית. הוא לא הוסיף שום מילים, משום שהוא ציפה למענה מידי. המלה א-ל מציינת את כח החסד, כפי שנאמר בשלוש עשרה המדות (שמות לד, ו) "ה', ה', א-ל רָחוּם וְחַנוּן". וכן: "מִי אֶל-ל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֹן וְעֹבֵר עַל פְּשָׁע" (מיכה ז, יח).